

Enero-Marso 2023:

Pag-atake sa mga komunidad sang mangunguma idalum sa pasista nga kampanya kontra-insurhensya

Negros Occidental

■ 3 Syudad

- 1 Himamaylan City
- 2 Kabankalan City
- 3 Sibalay City

■ 6 Banwa

- 1 Toboso
- 2 Calatrava
- 3 Moises Padilla
- 4 Isabela
- 5 Binalbagan
- 6 Cauayan

Negros Oriental

■ 2 Syudad

- 1 Guihulngan City
- 2 Canlaon City

■ 6 Banwa

- 1 Vallehermoso
- 2 La Libertad
- 3 Ayungon
- 4 Sibulan
- 5 Siaton
- 6 Santa Catalina

Sa halos isa ka tuig nga pagpungko sa poder ni Marcos Jr, mas nagsingki ang brutalidad kag kapintas nga gina-antus sa pumuluyo idalum sa iya paghari. Militarisasyon ang nangin sabat sang inutil nga rehimen sa mga demanda sang pumuluyo para sa makabuhi nga sweldo, matuod nga reporma sa duta, paghatag sang nagakaigo nga serbisyo sosyal, matuod nga kalinong kag hustisya sosyal.

Partikular sa isla sang Negros, padayon nga ginpabaskog sang Armed Forces of the Philippines (AFP), Philippine National Police (PNP) kag National Task Force (NTF)-Elcac ang paggamit sang kapintas batok sa pumuluyo. Idalum sa ila kontra-insurhensya nga kampanya kag sa desperasyon nga “daugon ang gyera kontrarebolusyonaryo,” gingamit nila ang pasismo para pahiposon kag paluhuron ang pumuluyo agud magsunod sa ila nga paghari.

Ala martial law ang ginapaluntad sang AFP/PNP sa kaumahan sang Negros nga nagahalit sa kabuhi kag palangabuhian ilabi na sang mga mangunguma. Nagdugang pa ini sa ginaatubang sang pumuluyo nga grabe nga

Makita sa ibabaw ang mga lugar sa duha ka probinsya sang isla sang Negros sa diin namonitor ang mga focused military operation nga ginapangunahan sang 3rd Infantry Division sa una nga kwarto sang 2023. Kon diin may konsentrasyon sang tropa militar, ara ang madamu nga paglapas sang tawhanon nga kinamatarung.

"Pag-atake..." halin sa pahina 1

krisis pang-ekonomiya nga nagtuga sang implasyon kag pagsirit sa presyo sang sandigan nga balaklon samtang nagpabilin nga barato ang sweldo. Ginaantos man sang pumuluyo ang epekto sang mga *neoliberal* nga atake kaangay sang importasyon sang kalamay kag bugas kag iban pa nga agrikultural nga produkto, pribatisasyon sang mga serbisyo publiko pareho sang tubig kag kuryente, kag deregulasyon sang gatong. Mas naglala pa ang kahimtangan bangud sa padayon nga korapsyon sang mga ara sa poder nga mga kahimbon ni Marcos Jr kag iya pagwaldas sa kwarta sang pumuluyo paagi sa mga maluhu nga byahe sa iban nga pungsod.

Sa idalum sa pagginahum ni Marcos Jr, padayon ang mga pwersa sang estado sa pagbayolar sa tawhanon nga kinamatarung sang pumuluyo sa bilog isla sang Negros. Muklat ini nga paglapas sang Internasyunal nga Makitawhanon nga Laye kag sa Comprehensive Agreement on Respect for Human Rights and International Humanitarian Law (CAR-HRIHL). Sa una nga anum ka bulan sang pagpungko ni Marcos Jr sa poder, narekord na sang Ang Paghimakas ang 178 ka kaso sang paglapas sang tawhanon nga kinamatarung sa isla.

Sa una nga kwarto sang 2023, indi magnubo sa 300 tubtob 400 ka tropa militar ang gingamit sa isa ka panahon sa mga dalagkuan nga operasyon

kombat sa mga komunidad sang mangunguma. Na-monitor ang mga ini sa tatlo ka syudad kag anum ka banwa sa Negros Occidental, kag duha ka syudad kag anum ka banwa sa Negros Oriental.

Kon diin man ang konsentrasyon sang mga tropa sang AFP kag PNP, ara ang mga paglapak sang tawhanon nga kinamatarung. May ara 55 ka kaso sang mga paglapas nga narekord sang Ang Paghimakas sulod sa una nga kwarto sang tuig. Sa 96 ka komunidad nga naka-eksperyensya sa maitom nga epekto sang militarisasyon, indi magnubo sa 5,000 ka indibidwal ang imbolbado nga halos mga mangunguma kag mamumugon sa uma. Pipila sa mga bayolasyon amu ang ekstrahudisyal nga pagpatay, paslaw nga pagpatay, ilegal nga pag-aresto, ilegal nga pagdetine, pagpamomba, pagpamahug, pagpangharas kag intimidasyon, pagpangastigo, sarbeylans, pagpamilit, kag paglapas sa tawhanon nga kinamatarung sang *hors de combat*. Nagatiner man ang militar sa mga kabalayan, simbahan kag mga publiko nga imprastruktura pareho sang mga eskwelahan, *health center* kag barangay *gym*. Ginalauman nga mas maglala pa ini sa mga masunod nga bulan.

Ekstrahudisyal nga pagpatay. Tatlo ka kaanggid nga mga kaso ang na-monitor sa nagligad nga tatlo ka bulan sa diin pareho nga ginpatay ang mangunguma kag pagkatapos ginpasi-

"Pag-atake..." sundan sa pahina 3

Hulyo-Disyembre 2022

178 ka kaso sang paglapas sang tawhanon nga kinamatarung

19,258 ka biktima

143 ka komunidad

Enero-Marso 2023

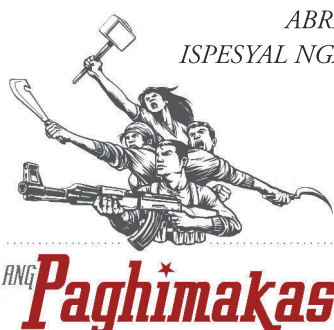
55 ka kaso sang paglapas sang tawhanon nga

kinamatarung

Indi magnubo sa **5,000**

ang mga imbolbado

96 ka komunidad

Nagapasalamat ang *Ang Paghimakas* sa mga kontribusyon agud mangin madinalag-on ang ini nga isyu. Sa pagpauswag sang aton *Ang Paghimakas*, ginapangabay sa tanan nga bumalasa nga padayon nga mag-amot sang mga balita, piktyur, istorya kag iban pa nga sinulat. Nagapangayo man kami sang inyo mga suhestyon kag komentaryo paano pa gid ini pauswagon.

angpaghimakas@protonmail.com

negrosrevportal.wordpress.com

"Pag-atake..." halin sa pahina 2

bangdan nga katapo sang New People's Army (NPA) nga napatay sa engkwentro.

Ginkuha sang mga elemento sang 94th IB nga nagpakuno-kuno nga mga katapo sang NPA sa iya balay sa Sityo Cunalom, Brgy. Carabalan, Himamaylan City, Negros Occidental si Jose Gonzalez sadtong Enero 8 sang gab-i kag, sa sunod nga adlaw, nabalitaan na lang sang pamilya nga gin-deklara sang PNP Himamaylan nga kaswalidad sa isa ka engkwentro sa tunga sang NPA kag militar. Ginpatay man sang 62nd IB si Orlando Fat atubang sang iya asawa kag kabataan sa ila balay sa Sityo Banderahan, Brgy. Trinidad, Guihulngan City, Negros Oriental, Enero 10, alas 6:00 sang aga. Gilayon siya nga ginpaggwa sang mga suldado nga kaswalidad sang NPA.

Samtang, gindakop kag ginpatay sang 94th IB si Joemari Calumba sa Sityo Mugni, Brgy. Oringao, Kabankalan City, Negros Occidental sadtong Pebrero 4. Naglawig sa iya nga karabaw si Calumba sang ginkuha sang nasambit nga tropa militar. Gin-deklara nga isa ka NPA nga napatay sa engkwentro bisan gindakop kag ginpatay siya isa ka adlaw pa antes natabo ang aktwal

nga engkwentro sa tunga sang Mt. Cansermon Command (MCC-NPA) kag 94th IB.

Paslaw nga pagpatay. Ginpaarakan sang 62nd IB ang balay sang mangunguma nga si Rodrigo Pasinabo sa Brgy. Trinidad, Guihulngan City sadtong Enero 15. Sugod 2017, ginapasibangdan siya sang nasambit nga tropa militar bilang katapo sang NPA kag pirmi nga ginbalik-balikan sa ila balay para mag-surender.

Iligal nga pag-aresto. Iligal nga gindakop kag ginpriso sa Candoni Police Station si Marsinita Villaneda sang Sityo Tigmaya, Brgy. Gatuslao, Candoni, Negros Occidental sadtong una nga semana sang Marso. Ginpasibangdan siya nga katapo sang NPA.

Pagpamomba. Nagtuga sang kahadlok kag pagbakwit sang pumuluyo ang duha ka beses nga pagpamomba sang 94th IB sa Sityo Mugni, Brgy. Oringao, Kabankalan City pagkatapos na-engkwentro sang tropa militar ang mga Pulang hangaway sa idalum sang MCC-NPA sadtong Pebrero 4. Indi magnubo sa 800 ka mga pumuluyo ang apektado sa pagpamomba.

Iligal nga pagdetine. Iligal nga gindetiner sulod sa pipila ka oras sa mga katapo sang 79th

IB ang lima ka mangunguma halin sa Sityo Odiong, Brgy. Bandila, Toboso, Negros Occidental sa lain-lain nga petsa. Sadtong Enero 7 sa alas 8:30 sang aga, gindetiner si Wendell Pasinabo sa militar kag ginpahug nga putlan sa iya ulo. Dugang duha ka mangunguma ang gindetiner sadtong Enero 26. Samtang, ikaduha nga higayon nga gindakop kag gindetiner sila Rex Lumayno kag Eric Opinggo sadtong Pebrero 2 halin alas 6:00 tubtob alas 9:00 sang aga. Gindala sila sa lati kag didto gininterogar sang militar.

Gindakop kag gininterogar man sang 94th IB sanday Judy kag Rodolfo Montesino sa Sityo Kotkot, Brgy. Buenavista, Himamaylan City sadtong Pebrero 10 sang alas 7:00 sang gab-i kag ala-1:00 sang aga na sila ginbuhian. Nanuga sila sang paka sang naagyan sila sang militar.

Sadtong Marso 17 sang gab-i, gindakop kag gininterogar si Ricky Elod sang 62nd IB sa iya puluy-an sa Sityo Caliban, Brgy. Banog-banog, Isabelana, Negros Occidental.

Pagpamahug, pagpangharas kag intimidasyon. Ginharas sang 62nd IB ang mag-asawa nga sila Marting kag Roama Pedro kag

"Pag-atake..." sundan sa pahina 4

"Pag-atake..." halin sa pahina 3

ila anak nga si Digoy sadtong Enero 22 sa Sityo Proper, Brgy. Amuntay, Binalbagan, Negros Occidental. Ginpasibangdan nga gasuporta sila sa NPA kag pilit nga ginapatudlo kon diin nagtiner ang NPA.

Ginbalik-balikan sang 47th IB ang mga pumuluyo sang mga sityo sang Indangawan kag Kawilan sa Brgy. Manlucahoc, Sipalay City, Negros Occidental sugod Enero tubtob Marso 3 agud pilit nga pasurenderon bilang mga NPA. Nagapangsita naman ang mga suldado sang 94th IB sa Carabalan Proper, Himamaylan City sadtong Marso 1 kag nagasinggitan nga "sin-o ang isog" kag "uboson pamatay ang mga pumuluyo" nga nagtuga sang kakugmat sa mga residente. Sa amu gihapon nga petsa, gintineran sang 15th IB ang balay ni "Kano" Basa sulod sa duha ka gab-i sa Sitio Pulakpulakan, Brgy. Cabian, Candoni.

Sadtong Marso 19, 12 ka

suldado sang 94th IB nga nakasibilyan ang nagdala sang mga lagba nga armas ang naghukmong sa kampo sang tubo lapit sa balay ni Narsing Bertulano sa Sityo Cabite, Brgy. Santol, Binalbagan. Ginpalukpan nila sang apat ka beses ang mga pumuluyo nga nagpalapit sa ila ginhukmongan. Gani, may duha ka basiyo sang M-16 rifle ang nakuha sa natabuan. Duha ka adlaw matapos ang insidente, ginsunog ang kampo sang tubo ni Bacanoy sa kasikbit nga sityo sang Mangahoykahoy. Temprano pa sina nga adlaw, nakita sang mga pumuluyo nga nag-agi ang anum ka motorsiklo nga may mga angkas nga naka-bonnet.

Samtang, tatlo ka beses nga ginkadtoan sang 62nd IB ang balay sang mag-asawa nga sila Danilo kag Libeth Gerunda sa Sityo Lower Caliban, Brgy. Banogbanog, Isabela sadtong Marso 19, 26 kag 28. Pilit nga ginsaka ang ila balay kag ginkuhaan sang litrato ang ila mga anak nga puro

menor de edad.

Pilit nga ginsaka sang 62nd IB ang balay sang mga mangunguma nga sanday Landie Grapa, Windel kag Rosin sadtong Marso 26 sa Sityo Alamag, Brgy. Linantuyan, Guihulngan City. Ginpasibangdan sila nga nagtago sa NPA.

Sadtong Marso 31 sang aga, pilit nga ginsaka sang 62nd IB ang mga balay nila Rolando Marosino sa Sityo Kanduyanon, Brgy. Linantuyan, Guihulngan City kag Dora Legaspi sa Sityo Pinasagan sa amu gihapon nga baryo.

Pagpangastigo. Gintandi-an sang 62nd IB sang ispading ang li-og ni Jelman Lindayao atubang sa iya asawa kag mga anak sadtong Pebrero 14 sa Sityo Nabirasan, Amuntay, Binalbagan samtang ginduslak ang kilid ni Lindon Mata sang 62nd IB gamit ang M-16 rifle sa Sityo Bantolinao, Santol, Binalbagan sadtong Pebrero 23, alas 8:00 sang aga. Naglisensya lang siya nga magkuha sa iya karabaw.

Ginpangkastigo man sang 62nd IB sila Renante Villacapa kag Eyok Diala sadtong Marso 17 sa Sitio Caliban, Brgy. Banogbanog, Isabela. Ginsaka ang ila mga balay kag pilit nga pagiyahon sa mga operasyon militar. Ginkastigo man sang nagpakilala nga mga taga-Criminal Investigation and Detection Group (CIDG) kag Cauayan Police kag ginpaako nga NPA sila Jason Providencia kag iya utod sadtong Marso 20 alas 11:00 sang gab-i sa Sityo Lu-oy, Brgy. Yao-yao, Cauayan, Negros Occidental. Gindala ang duha sa Cauayan Police Station bisan wala sang *warrant of arrest* nga ginpakita.

Sadtong Marso 31 sang aga, ginkastigo sa 62nd IB si Jonald Belando samtang ginsipa ang iya anak nga si Arnel sa Sityo Kansiyawan, Brgy. Linantuyan, Guihulngan City. Pilit sila nga gin-

"Pag-atake..." sundan sa pahina 5

"Pag-atake..." halin sa pahina 4

patug-an kag ginpahug nga patyon kon indi manugid kon diin ang NPA. Samtang, ginkastigo man sa nasambit nga militar ang mga mangunguma nga sila Mary Joy Cabanag, Maylin Carillo, Eddie Recanillo, Jenny Bontalao kag Leng-ling Recanillo sa amu gihapon nga petsa kag lugar. Gininterogar kag pilit sila nga ginpatug-an kon diin ang NPA.

Sarbeylans. Ginpaidalum sang sarbeylans sang mga ahente sang 79th IB ang lolo kag lola ni Baby Marx Cairo Salino, anak sang mag-asawa nga mga Pulang hangaway, amu nga napilitan sila nga magtago para sa ila seguridad. Duha ka bulan pa lang si Baby Marx sang pilit nga ginkuha ang bata sa nag-atipan sa iya sadtong Enero 2021 kag duha na ka tuig nga ginkustodiya sang Department of Social Welfare and Development (DSWD) bisan sa panikasog sang pamilya nga mabalik siya sa ila proteksyon.

Samtang, walo ka armado ang nagpakuno-kuno nga NPA sa Sityo Pulak-pulakan, Brgy. Cabian, Candoni sadtong Marso 2 kag nagpanilag sa mga kabalayan kon may ara NPA sa nasambit nga lugar. Nagsige pagpang-census halin pa sang Enero 2 tubtob Marso 3 ang 47th IB sa mga sityo sang Indangawan kag Kawilan sa Brgy. Manlucahoc, Sipalay City.

Iligal nga pagpangita kag

pagpangkuha. Ginransak sang 62nd IB ang balay kag ginkuha ang duha ka Baofeng *handheld radio* nila Marting kag Roama Pedro sadtong Enero 22 sa Amuntay Proper, Binalbagan. Samtang, ginpang-ukay ang mga gamit kag ginpangkuha sang 62nd IB ang mga pagkabutang sang mag-asawa nga sanday Randy kag Maribel Pecore sadtong Enero 26 sa Sityo Mabato, Brgy. Talaon, La Libertad, Negros Oriental. Ginpangsaka kag ginpangransak man sang 62nd IB ang mga balay sa pumuluyo sa pito ka mga sityo sa Brgy. Quintin Remo, Moises Padilla, Negros Occidental sadtong Pebrero 10. Amu man ang ginhimo sa nasambit nga militar sa duha ka mga sityo sa Brgy. Talaon, La Libertad halin Pebrero 14 tubtob 24. Pilit nga ginkuha sang 62nd IB ang selpon ni Jelman kag Recil Lindayao sadtong Pebrero 14 sa Sityo Nabirasan, Brgy. Amuntay, Binalbagan. Samtang ginransak ang balay ni JR Apao kag sa iya asawa sa Sityo Binil-iwan, Brgy. Calupaan, Guihulngan City sadtong Marso 17.

Pagguba sang propyedad. Ginransak kag ginguba sa 62nd IB ang balay ni Dongkoy Pahayahay sa Sityo Ampalali, Brgy. Aya, La Libertad sadtong Enero 26.

Pagpamilit. Gingamit sang AFP/PNP ang mga programa sang mga ahensya sang gobyerno pareho sang Pantawid Pamilya Pilipino Program (4Ps) para sa ila nga pagpaniplang. Sadtong Marso 29,

ginpatawag ang mga pumuluyo sang mga bukiron nga mga barangay sang Kabankalan City, Himamaylan City kag Binalbagan agud patambongon sa *Alay Lakad* nga pagahiwaton sa Kabankalan City apang sa aktwal, imbes nga parada, nakibot na lang ang mga pumuluyo sang ginpadala ang tagsa sa ila sang mga plakard nga nagkondena sa CPP-NPA. Isa ka "*condemnation rally*" ang ginhiwat sang 94th IB. Nagdugang ang kabalaka sa mga nagtambong sang naghambal na sa programa ang isa ka "*surrenderee*" nga gintawag nga Ka Aya nga pasu-renderon sila. Bangud sang kahadlok para sa ila seguridad, ang iban nagpuli kag wala na gintapos ang programa.

Paglapas sang kinamatarung sang *hors de combat*. Sadtong Pebrero 4, sa Sityo Mugni, Brgy. Oringao, Kabankalan City gindakop sang 94th IB ang duha ka Pulang hangaway nga sanday Arjen Mahinay (Ka Nonong) kag Junjun Callet (Ka Ruben) sa wala pa ang engkwentro sa tunga sang MCC-NPA kag sa nasambit nga tropa militar. Apang ginpaggwa sang 94th IB nga napatay sila sa engkwentro. Indi na makahulag kag makahambal si Ka Nonong bangud sa *stroke* sang gindakop sang militar, samtang si Ka Ruben ang medikal opiser nga nag-atipan sa iya.